

Sum privatmaður var hann sera blíður og hugnaligur at koma inn til. Man minnst við takksemi goðar lötur í skulahúsum her.

Tey seinnu árin, tá ið sjúkan gjordi rættliga vart við seg, mundi hann sum so mangur annar sjúklingur kenna eg heldur einsligan. Sjúkuna bar hann tolin. Ongantið hoyrði tú hann gremja seg. Tosaði hann hendinga ferð um hana, so var tað bert konstatrandi.

Arbeðssamur hevur Martin Joensen verið, tí tað er ikki smavegis, hann hevur latið úr hondum. Umstøðurnar til skrivligarbeiði vóru ikki goðar. Hann segði mangan, at hann var so troyttur, tá ið hann kom úr skulanum kl. 3. at ikki sa hann seg feran fyrir at gera stórvægis meira enn at rætta og lesa uppa til dagin eftir. So mest sum alt er skrivað í lítillátinum.

Harmuligt er tað, at maður við slíkum evnum ikki skal hava havt frægari umstøður. Hann hevði kunnað ríkað bókmentir okkara enn meira, vóru líkindini betri.

Litlilátin. Men kendi sitt virði

Eitt haldi eg meg vita harmaði hann ikki so lítið, hóast hann ongantið segði tað beinleiðis, og tað var, at tá ið verk um Føroyar, eitt nú «Livet på Færøerne» og «Føroyar I og II» komu út, skrivaðu teir langt og breitt um William Heinesen og Jørgen-Frantz Jacobsen, nakrar reglur um Heðin Brú og eina — kanska tvær — um Martin. Tí hoast hann var lítillátin, so dugdi hann at meta um sína egnu skrivning. Og satt at siga hevði hann annað uppiborið.

Einaferð, kjakast varð um danskt og føroyskt, helt Martin fyrir, at tað var ikki so neyðugt við danskum, sum mangur helt, tí fjøldin av føroyingum brúkti tað bert til viku-bløðini. Helst hevur hann verið eitt sindur vónsvikin av, at føroyskir høvundar tá vóru so lítillátinir.

Nú varð nevnt, at Martin var lítillátin maður. Og so var. Men einaferð misti hann fyllipennin og harmaðist sjálvandi um tað, ikki bara tað, at hann hevði fingin hann frá børnunum hjá sær, men hann helt ikki, at nakar pennur her í landinum hevði skrivað so nógv.

Martin Joensen var av bestu vertskapsmonnum. Lítið gjordi hann við brennivín. Kvøðari var hann goður, hevði kanska ikki endiliga so serliga gott mal, men dugdi at leggja orðið undir fotin og fekk tí dansin væl at ganga. Og minnið hevði hann óføra gott. Og so dugdi hann eisini so væl at halda roðu við einum blandingi av álvara og skemti.

— Hvussu arbeiddi Martin, tá ið hann skrivaði? Hevði hann lætt við at skriva? Ella var hann ein teirra, sum skriva umaftur og umaftur, aðrenn teir eru nøgdar? Skrivaði hann bert prosa?

— Nei, hann skrivaði ikki umaftur. Hugsaði ofta longu um, hvussu hann skuldi skriva, og tá ið tað so var komið á pappirið, læt hann tað standa. Hann var ein av teimum, sum hildu, at fór man at snáka tekstin, varð úrslitið ofta verri. Hann vildi hava tann fyrsta frískleikan orðan.

Eg veit í hvussu er bara um tvær yrkingar frá hansara hondum.

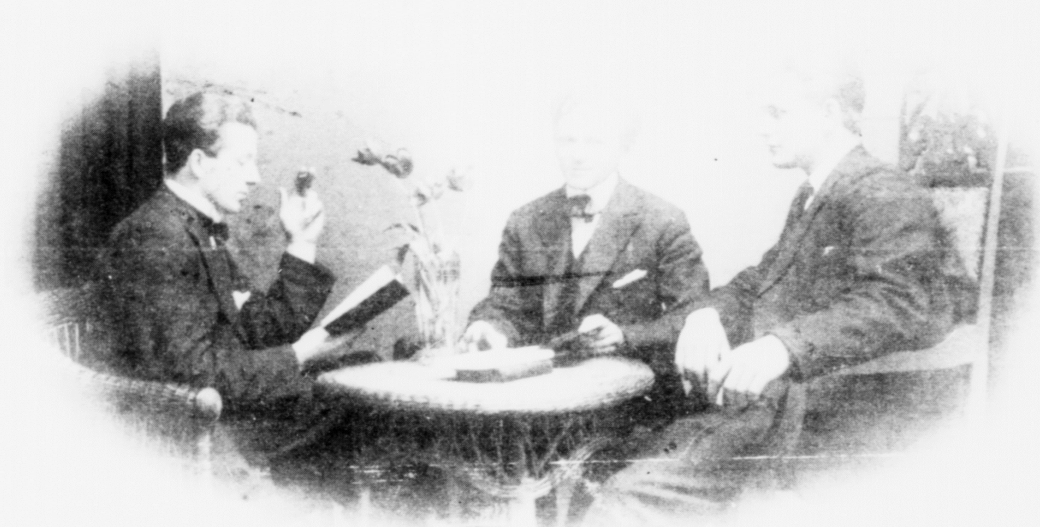
— Visti hann øðrum tað, hann var í ferð við at skriva? Spurdi hann, hvat tey hildu um tað?

— Nei, tað veit eg onki um. Men hann kundi av og á spyrja onnur um orð og onkra vending.

Tá ið hann skrivaði «Tað lýsir á landi», bað hann meg maskinskriva eitt kapitil og vita, hvussu nógv fór at fylla á prenti, tí hann helt, at kanska fór hon at gerast ov rugvuskmikil.

Tað harmaði hann nógv, at summir menn rættaðu í handritum hansara. Og, álvaratos, vóru tað ikki nógvir í Havn tá, sum vóru ferir fyrir tí.

— Martin var ikki maður, sum gjordi nógv burtur úr sær sjálvum. Kann hetta vera orsakin til, at hann ikki gjordist so kendur m.a.

Við sigar og bók.

Hesa myndina tók Turid Jacobsen, fotografur í Havn, í 1925 ella 26.

Frá vinstru Marius Johannesen, Martin Joensen og Sámál Johansen.

Marius og Sámál buðu í sama húsi, meðan teir gingu í Lærarskulanum. Teir hildu saman við Martini skuladri. Teir høvdu felags áhugamál. Eitt nú bókmentir.

Sámál, sum eigur myndina, minnst ikki, í hvørjum sambandi, hon bleiv tikin. Men tað hevur neyvan verið í sambandi við nakað serligt, heldur hann. Helst er myndin tikin ein sunnudag, heldur hann. Tí teir eru so finir.

uttanlands, sum aðrir føroyskir rithøvundar í samtíð Martins?

— Tað eru vist fleiri, sum undrast á, at hann er so lítið umsettur. Orsokirnar kenni eg ikki, men nakað man skrivningin í verkunum um Føroyar hava gjørt. Eg havi hoyrt, at «Fiski-

menn» er umsett til íslendskt, men veit ikki, um hon er útkomin.

Djúpar rotur og víðan sjónarring

— Las Martin nógvur aðrar høvundar? Hevði hann nakra fyrmynd?

— Ja, hann las altíð nógv, bæði klassikarar og samtíðarmenn. Hann tosaði ofta um Laxness og Graham Green. Eg haldi ikki, hann hevði nakra serliga fyrmynd. Sjálvur helt eg, at hansara skrivningarlag líktist ikki sørt Knuth Becker, men hann segði, at hann hevði onki lísið av honum, so har er ikki talan um fyrmynd men andaligan skyldskap.

— Hevði hann áhuga fyrir øðrum listagreinum?

— Ja, hann hevði áhuga fyrir málningalist og var serliga hugtikin av Mikinesi. Tá ið tey bæði høvdu í tíðarritinum Danmark, sum viðgjordu Føroyar, komu út greiddi hann nógv frá Mikinesi.

Av tilvild vóru vit í senn á ólavsokuframsýningini í 1947, tá ið Mikines atti ein munandi part av framsýningini og var farin frá teimum dopru evnum við teim dökku litunum til glogvandi reyðar, gular og grønar litir.

Tá gav hann eina goða leiðbeining um hesa framsýning.

— Martin var tvær ferðir í Danmarks Lærerhøjskole. Hvussu treivst hann í utlandinum? Var hann nógv uttanlands annars? Var hann opin fyrir mentanarligum ávirkanum uttanferðir? Ella var hann «føroyskur» burturav?

Tað fyrsta árskeiðið seinast í triátíurum var hann væl nøgdur við, eisini tí at tá kom hann saman í lesingir við C. Matras, Mariu Mikkelsen, Tróndi Olsen, Karsten Hoydal o.á. Hetta hevði hann ofta við orði.

Seinna árskeiðið í 1960—61 var neyvan so gott sum tað fyrsta, tí tá hevði sjúkan gjørt meira um seg.

Burtursæð frá onkrari ferju í Íslandi var Martin ikki nógv uttanlands.

Til seinna partin av spurninginum kann svarast, at hann hevði djúpar rotur og víðan sjónarring.

— Martin skrivaði eisini barnasögur. Hevði hann stóran tokka til bóm?

— Ja, tað eru barnasögur hansara fullgott prógv um. — Spell er tað, at hesin parturin av

hansara skaldskapi ikki allur er komin út í bók enn. Har man tilfar vera til einar tvær bókur.

Eina tíð eftir tað, at hann var farin frá sum lærari, buðu tey framvegis í skulahúsum — somu húsum, sum m.a. H. A. Djurhuus buði í, meðan hann var lærari her — og damið Martini væl at hoyra bórni í frikorterunum — hetta var eitt so livsjattandi ljóð, sum hann tók til.

Vinstrumegin miðjuna

— Martin var í nokur ár bláðstori á Sosialinum. Tok hann stóran lut í politikki? Var hann vinstrahallur ella moderatur, hævligur. Hevði hann politiskar ambítionir?

— Burtursæð frá, at hann var limur í Hvalbiar-Sandvikar sóknarstyri, haldi eg ikki, hann tók beinleiðis lut í politikki uttan í skrivning síni.

Vit kunnu siga, hann lá vinstrumegin miðjuna. Hann var ikki av teimum, sum sa ein deyðsfiggjina í einum arbeiðsgevara. Hann var meira sjálfstýrissinnaður enn flestu partamenn hansara og tosaði mangan um, hvussu skeivt tað var at lita ov nógv á hjalp uttaneftr heldur enn at seta størri krøv til seg sjálvan. «Framgongdin kemur ikki uttanfrá, hana skulu vit skapa sjálvir».

I hesum sambandi má eg siga, at saknur er í ikki at hava fingið greinir hansara ella partar av teimum út í bók. Karsten Hoydal hevði rætt, tá hann helt fyrir, at Martin taldist millum bestu greinskrivarar okkara.

Martin hevði neyvan politiskar ambítionir soleiðis at skilja, at hann t.d. ætlaði sær inn á ting. Hann hevði sínar samfelagshugsjónir, var eygleiðari og kommentator.

— Hevði Martin nakað ritverk í gerð, tá ið hann doyði á júlum 1966? Liggur annars nógv eftir hann, sum ongandi er komið á prent?

— Sum flestum kunnugt hevði hann ætlað at fingið eitt bind afturat «Fiskimonnunum» og «Tað lýsir á landi», men heilsan forðaði fyrir hesum. Hann hevði kortini hugsað nógv um, hvussu hann skuldi skriva tað, men kreftir vóru ongat at fáa hetta á pappirið.

Nei, onki liggur óprentað eftir hann.

Men kortini, hann hevði brævaskefti við ymisk fólk, m.a. danskan sakførara. Um tað ber til at fáa hendur á tað, veit eg ikki. Men forvitnisligt hevði tað óivað verið!

*Hesum hendi legið í
andabókini megingarðin
av náttuni. Hann endi
eg ar eitt bóknið agadur
a pía - bóknið, bóknið
niðar í hvalbiarstovu,
brann, og skrivaði frá
sinn glesandi priffan oman
oftri bókunum og niðar
í bókini, niðar í fjúkka-
na.*

*Hann vildi hanna bóknið,
glesandi og gíð, stann
sitt, id all var, id illun;
man einkar hatti...*

*Hellur versandi ein
solandi, og hiltur og
smiltur lóg, hann og
stundi ópp í loftið.*

*Tankarum minni ein
og angandi illvaldið*

*Handrit hjá Martini Joensen. Tað
er í varduveitslu hjá Landsbóka-
savninum. Sagan stóð fyrstu ferð í
Vardanum í 1936.*

*Martin skrivaði síni handrit við
hond. Hann brúkti ikki skrivimas-
kinu*